

3. Egenaktivitet på kulturområdet

3.1. Kunstaktiviteter

En av tre kan spille instrument

Tabell 3.1 viser at 36 prosent av befolkningen kunne spille et eller annet instrument i 2004. Denne andelen har variert nokså lite i undersøkelsene fra 1991 og framover. Også blant menn og kvinner har denne andelen variert nokså lite i denne perioden. Tallene viser at andelen blant kvinner som kan spille noe instrument hele tiden har holdt seg høyere enn andelen blant menn.

Færre barn kan spille instrument

Fram til og med 2000 var det de yngste som i størst grad behersket et instrument. Andelen har likevel sunket betydelig i denne perioden. Dette kan muligens ha sammenheng med at blokkfløyteopplæring

kanskje ikke er så vanlig i skolen som det har vært tidligere. Blant yngre voksne har andelen som kan spille instrument, holdt seg på omtrent samme nivå i hele perioden. Blant de som er 45 år eller eldre ser det ut til at andelen har økt noe.

Tall fra 2004 (Vaage 2005) viser at en større andel blant dem med høy utdanning kan spille et instrument enn blant dem med lav utdanning. I tillegg er andelen større i de store byene enn i spredtbygde strøk.

Gitar og piano spilles mest

Gitar og piano er de to instrumentene som flest nordmenn kan spille på (tabell 3.2). Disse tallene har vært stabile i hele perioden fra 1994 til 2004, mellom cirka 12 og

Foto: Torbjørn A. Tjernsberg.

14 prosent. Det er bare blokkfløyte som har sunket i interesse i denne perioden, fra 11 prosent i 1994 til 6 prosent i 2000 og 2004. For andre instrumenter har andelen utøvere holdt seg nokså stabil i denne perioden.

Piano helst for kvinner, gitar helst for menn

Tabell v1.2 (i vedlegget) viser at det er et klart skille mellom menn og kvinner i piano- og gitarspilling. Mens 8 prosent av mennene kan spille piano, gjelder det 18 prosent av kvinnene. For gitar er det omvendt: 18 prosent av mennene og 11 prosent av kvinnene spiller gitar.

Tabell 3.1. **Andel som kan spille instrument, alle og etter kjønn og alder. 1991, 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent**

	1991	1994	1997	2000	2004
Alle	37	39	35	36	36
Kjønn					
Menn	35	37	32	34	34
Kvinner	39	41	38	39	38
Alder					
9-12 år	81	81	68	64	56
13-15 år	69	68	59	57	58
16-19 år	52	62	49	47	52
20-24 år	43	43	40	41	44
25-34 år	41	42	34	40	36
35-44 år	33	33	37	36	32
45-54 år	25	27	28	26	32
55-66 år	22	20	24	28	25
67-79 år	18	21	15	17	22

Tabell 3.2. **Andel av befolkningen som spiller ulike instrumenter. 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent**

	Blokk- fløyte	Andre tre- blåsere	Trom- pet, kornett	Andre mes- sing- blåse- re	Piano	El- orgel, synthe- sizer	Andre tan- gent- instru- menter	Gitar	Andre stren- ge- instru- menter	Fiolin	Andre stryke- instru- ment- er	Trekk- spill, to- rader o.l.	Trom- mer, slag- verk	Andre instru- ment- er
1994	11	3	3	4	14	6	2	12	1	2	0	3	2	2
1997	8	2	3	3	11	5	1	13	1	1	0	3	2	2
2000	6	2	4	4	12	4	0	12	1	2	0	2	2	2
2004	6	3	4	4	13	4	1	14	1	1	0	2	2	2

Elektrisk orgel og trekkspill mest jevnt aldersmessig fordelt

Aldersfordelingen viser klart at skolemu- sikken har en betydelig rolle for spilling av musikkinstrumenter. Det er særlig barn og unge som spiller trompet og trommer. Ellers er det unge som også i størst grad spiller piano og gitar. Et særtilfelle er blokkfløyte. Det er en særlig høy andel av de minste barna som spiller dette instru- mentet. Bruken synker deretter jevnt og trutt med økende alder. Andelen som spil- ler elektrisk orgel og trekkspill er nokså jevnt fordelt på alle alderstrinn.

Mest gitarspill blant dem med høy utdanning og lav inntekt

Tallene viser ellers at det å spille piano eller gitar øker med økende utdanning. Inntekten har derimot liten betydning. An- delen som spiller gitar er høyest blant dem som har høy utdanning med lav inntekt.

Flest med i kor eller sanggruppe

Blant dem som er med i ulike former for organiserte sang- eller musikkgrupper, er de fleste med i kor eller sanggruppe (tabell 3.3). I 1994 var det 49 prosent av de aktive som var med i slike grupper. Seinere har tallet vært ganske stabilt på rundt 45 prosent. Den nest største gruppen har vært korps eller janitsjarorkester, med en andel på fra 22 til 28 prosent i perioden. Den tredje store gruppen er de som spiller i rock- eller popgrupper. Der var andelen på 9 prosent i 1994 og 15 prosent i 2004. Åra

imellom har andelen variert noe. Ellers har det vært liten variasjon innenfor andre musikkgrupper i løpet av disse åra.

Kvinner mest med i kor og sanggrupper

Kvinner er i mye større grad med i kor eller sanggruppe enn det menn er (tabell 3.4). Menn er på sin side i mye større grad med i grupper som spiller rock eller pop og i jazzgrupper. Ellers er det ingen grupper hvor det ene kjønn i utpreget grad er aktivt i forhold til det andre kjønn.

Dans er mest organisert gjennom kulturskolen

Tall fra 2004 (tabell 3.5) viser at det særlig er dem som driver med organisert dans på fritiden, som får dette organisert gjennom

de kommunale musikk- og kulturskolene. De som i minst grad får aktivitetene sine organisert på denne måten, er de som driver med billedkunst/kunsthåndverk. For øvrig er det slik at av dem som spiller noe instrument regelmessig, er det blant 9-13-åringene 32 prosent som tar individuelle musikktimer gjennom den kommunale musikk- og kulturskolen. Blant 14-19-åringene er andelen 14 prosent.

3.2. Deltakere i idrettsarrangement

En av tre har vært aktive på idrettsarrangement siste to år

I alle undersøkelsene fra 1991 til 2004 har rundt 30 prosent av befolkningen vært

Tabell 3.3. Andelen som er med i ulike kor, orkester, sang- eller musikkgrupper, blant dem som er aktive i en eller annen gruppe. 1991, 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent

	1991	1994	1997	2000	2004
Kor eller sanggruppe	49	45	46	46	43
Korps eller janitsjarorkester	24	28	27	25	22
Gruppe som spiller rock eller pop	9	14	11	10	15
Klassisk musikkgruppe/orkester	5	6	4	6	6
Spelemannslag/folkemusikkgruppe	4	4	5	4	4
Jazzgruppe	4	2	3	5	4
Visegruppe	2	3	5	3	2
Country and western-gruppe	1	2	1	0	1
Annen type sang- eller musikkgruppe	12	12	10	12	16
Antall svar	183	185	197	197	180

Tabell 3.4. Andelen som er med i ulike kor, orkester, sang- eller musikkgrupper, blant dem som er aktive i en eller annen gruppe. 2004. Prosent

	Menn	Kvinner
Kor eller sanggruppe	26	58
Korps eller janitsjarorkester	20	24
Gruppe som spiller rock eller pop	27	5
Klassisk musikkgruppe/orkester	7	6
Spelemannslag/folkemusikkgruppe	4	3
Jazzgruppe	7	1
Visegruppe	3	1
Country and western-gruppe	2	0
Annen type sang- eller musikkgruppe	22	10
Antall svar	79	101

Tabell 3.5. Andelen blant dem som driver aktivt med ulike egne kulturaktiviteter som får dette organisert gjennom den kommunale musikk- og kulturskolen. 2004. Prosent

	Alle 9-19 år	Antall svar
Organisert dans på fritiden	39	45
Aktivt med i kor/orkester/sang- eller musikkgruppe	33	75
Spiller instrument regelmessig	23	284
Amatørteater/revygrupper	19	36
Driver med billedkunst/kunsthåndverk	4	52

aktive deltakere i idrettsarrangement i løpet av de siste to åra (tabell 3.6). I de ulike undersøkelsene har mellom 33 og 38 prosent av menn vært aktive, mens andelen har vært lavere blant kvinner; fra 20 til 26 prosent.

Mest idrettsaktivitet blant menn i alle aldre

Det har stort sett vært slik at andelen som har deltatt i idrettsarrangement siste to år har vært høyere blant menn enn blant kvinner i alle aldersgrupper i hele perioden fra 1991 til 2004. Blant både menn og

Tabell 3.6. **Andel som i løpet av de siste to åra har vært aktiv deltaker i et idrettsarrangement, etter kjønn. 1991, 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent**

	Alle	Menn	Kvinner
1991	27	34	20
1994	28	33	23
1997	30	36	24
2000	32	38	26
2004	29	34	23

kvinner har det vært en synkende aktivitetsgrad med økende alder. Blant begge kjønn har aktiviteten vært særlig stor i aldersgruppen 9-15 år. Den desidert laveste aktiviteten finner vi blant de eldste, altså aldersgruppen 67-79 år.

Tydeligst økning i aktiviteten blant gutter

Blant menn og kvinner i alle aldersgrupper er det bare blant gutter i alderen 9-15 år at det er en tydelig økning i andelen aktive på idrettsarrangement i hele perioden fra 1991 til 2004 (tabell 3.7). Ser vi derimot isolert på 1991 og 2004, finner vi betydelig økning også blant jenter i alderen 9-15 år og 16-24 år. For de andre gruppene har det vært variasjon i andelen aktive fra år til år, men ikke noen betydelig positiv eller negativ endring i perioden som helhet.

Økende idrettsaktivitet i de større byene

Perioden 1991 til 2004 totalt sett, viser ingen store forskjeller mellom ulike bostedsstrøk i landet i andelen som har

Tabell 3.7. **Andel som i løpet av de siste to åra har vært aktive deltakere i et idrettsarrangement, etter kjønn, alder og bosted. 1991, 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent**

	1991	1994	1997	2000	2004
Menn					
9-15 år	77	81	84	85	88
16-24 år	55	48	57	62	58
25-44 år	34	32	38	33	30
45-66 år	14	14	17	20	14
67-79 år	0	8	7	8	7
Kvinner					
9-15 år	73	66	81	73	79
16-24 år	25	42	47	39	41
25-44 år	17	15	16	22	18
45-66 år	9	9	13	10	7
67-79 år	4	1	1	3	5
Bosted					
Tettbygd 100 000 eller flere	23	27	31	30	34
Tettbygd 20 000-99 000	26	27	34	37	31
Tettbygd under 20 000	30	30	30	34	27
Spredtbygd	25	27	28	26	24

vært aktive på idrettsarrangement (tabell 3.8). Det har likevel vært en økning blant dem som bor i de større byene og til dels i mindre byer de seinere åra, i forhold til dem som bor i mindre tettbygde områder og i spredtbygde strøk. Tallene for 2004 viser derfor at aktiviteten er større jo mer tettbygde område man ser på.

Mest aktive i fotball

I hele perioden fra 1991 til 2004 har fotball vært den idretten som flest svarer at de har vært aktive i sist de deltok på et idrettsarrangement. Denne idretten har også økt litt i løpet av åra, fra en andel på 36 prosent i 1991 til 41 prosent i 2004. Menn har i hele denne perioden vært mest aktive i denne idretten, med en andel på mellom 47 og 50 prosent. Kvinnene ligger betydelig lavere, men det er blant dem økningen har funnet sted: Andelen blant dem var 18 prosent i 1991 og har økt jevnt

til 27 prosent i 2004. Og 2004 var første gang fotball hadde en høyere andel blant kvinner enn håndball, som tidligere har vært nokså jevnstor med fotballen. Totalt sett og særlig for mennene har håndballen hatt en betydelig lavere andel enn fotball. Håndballen har i hele perioden hatt en betydelig høyere andel blant kvinner enn blant menn.

Løping var den nest største idretten i 1991, med 14 prosent. Den har sunket betydelig, og var på 6 prosent både i 2000 og 2004. Denne nedgangen har vært kraftig både blant kvinner og menn. Andre idrettsgrener har endret seg mindre. Skiidretten har holdt seg på omtrent 6 prosent i alle undersøkelsene. Her var menn noe mer aktive enn kvinner på 1990-tallet, men i de siste undersøkelsene har det vært et nokså likt forhold mellom kvinner og menn på dette feltet.

Tabell 3.8. Andel som ha deltatt i ulike typer idrettsgrener sist de deltok på idrettsarrangement¹, etter kjønn. 1991, 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent

	Fotball	Håndball	Ishockey	Annen lagidrett	Løping	Annen friidrett	Skøyte-løp	Skiidrett	Annen individuell idrett
1991	36	11	1	11	14	3	0	6	18
1994	37	13	1	6	13	3	1	7	20
1997	38	12	0	7	10	3	1	5	24
2000	39	13	1	7	6	5	0	6	21
2004	41	12	1	6	6	5	0	6	24
Menn									
1991	47	6	1	9	11	2	0	8	16
1994	49	6	1	5	11	1	1	9	17
1997	48	5	0	6	10	2	1	7	21
2000	50	5	2	8	6	3	0	6	19
2004	49	5	1	5	5	4	0	6	25
Kvinner									
1991	18	19	1	14	17	3	0	4	22
1994	19	23	0	7	17	5	0	4	24
1997	20	23	1	9	11	4	1	2	30
2000	23	26	0	7	7	7	0	5	25
2004	27	21	1	8	8	6	0	6	23

¹ Personer som har vært aktive deltakere på et idrettsarrangement de siste to åra i 1991 og 1994, siste 12 måneder i 1997, 2000 og 2004.

Fotball blant halvparten av barna

Fotball er den idretten som i særlig grad er dominerende blant barn og unge (tabell 3.9). Blant de i alderen 9-15 år var det i 2004 mer enn halvparten i denne aldersgruppen som hadde deltatt i denne idretten sist de deltok i et idrettsarrangement. Blant personer i alderen 45-66 år var det bare 16 prosent som deltok i fotball. De hadde derimot høyere andeler deltakelse i løping, skiidrett og andre individuelle idrettsgrener.

Tall fra 2004 viser at 38 prosent av dem med bare ungdomsskole var med på fotballkamp sist de var aktive deltakere i noen form for idrett. Andelen var bare 14 prosent blant dem med lang universitet- eller høgskoleutdanning. De var derimot mer aktive med løping og skiidrett enn de med lavere utdanning.

Uansett om man bor i de store byene eller i spredtbygde strøk, er fotball den idretten nordmenn helst deltar i når de er aktive på et idrettsarrangement. Andelen er likevel noe mindre blant dem som bor i storbyene enn i mindre tettbygde strøk. De som bor i storbyene er derimot noe mer aktive innenfor små individuelle idretter enn de som bor i mindre tett befolkede områder. Det er trolig at det er større muligheter for å delta i mindre idrettsgrener i storbyene enn ellers i landet.

Flest på lokale arrangement

De fleste som har vært aktive deltakere i idrettsarrangement i løpet av de siste to åra, har deltatt i et lokalt arrangement sist de deltok (tabell 3.10). Dette gjelder både menn og kvinner og gjelder hele perioden fra 1994 til 2004. Andelen som har deltatt i lokale arrangementer, har dessuten økt i denne perioden, fra 50 prosent i 1994 til 70 prosent i 2004.

Den nest største andelen av de aktive deltok sist i krets- eller distriktsarrangement. Men andelen har sunket de siste ti åra, fra 34 prosent i 1994 til 19 prosent i 2004. Nedgangen gjelder begge kjønn. 13 prosent deltok i et nasjonalt arrangement i 1994. Dette har sunket til 9 prosent i 2004. Nedgangen i de nasjonale arrangementene gjelder hovedsakelig kvinner. I hele perioden har rundt 3 prosent deltatt i et internasjonalt arrangement sist de var med på et idrettsarrangement. Her er det liten forskjell mellom menn og kvinner.

Barn i alderen 9-15 år og personer 45-66 år har i større grad deltatt på lokale arrangement sist de deltok på et idrettsarrangement, enn de som er i alderen 16-44 år (tabell 3.11). Det er personer i alderen 16-24 år som i størst grad har deltatt i krets- eller distriktsarrangement. Personer i alderen 25-66 år har i større grad enn de yngre deltatt i nasjonale eller internasjonale arrangement sist de deltok på et idrettsarrangement.

Tabell 3.9. **Andel som har deltatt i ulike typer idrettsgrener sist de deltok på idrettsarrangement, etter alder. 2004. Prosent**

	Fotball	Håndball	Ishockey	Annen lagidrett	Løping	Annen friidrett	Skøyte-løp	Ski-idrett	Annen individuell idrett	Antall svar
9-15 år	54	16	1	4	1	4	0	4	16	298
16-24 år	46	7	0	12	3	6	0	4	20	95
25-44 år	31	14	2	4	11	4	0	6	28	111
45-66 år	16	3	0	2	14	7	0	13	45	44

Tabell 3.10. Type arrangement blant dem som har vært aktive deltakere i et idrettsarrangement siste to år, etter kjønn. 1994, 1997, 2000 og 2004. Prosent

	Lokalt arrangement	Krets-/distrikts-arrangement	Nasjonalt arrangement	Internasjonalt arrangement	Antall svar
1994	50	34	13	3	557
1997	64	24	10	2	640
2000	65	22	10	3	804
2004	70	19	9	2	543
Menn					
1994	50	35	12	3	324
1997	63	25	10	2	390
2000	63	23	10	4	473
2004	67	20	10	3	326
Kvinner					
1994	50	33	15	3	233
1997	65	22	10	2	250
2000	68	21	9	1	331
2004	74	18	7	2	217

Tabell 3.11. Type arrangement blant dem som har vært aktive deltakere i et idrettsarrangement siste to år, etter alder. 2004. Prosent

	Lokalt arrangement	Krets-/distrikts-arrangement	Nasjonalt arrangement	Internasjonalt arrangement	Antall svar
9-15 år	77	19	3	1	286
16-24 år	62	28	8	1	94
25-44 år	64	19	15	3	111
45-66 år	74	7	15	4	44

Foto: Siri Boquist

